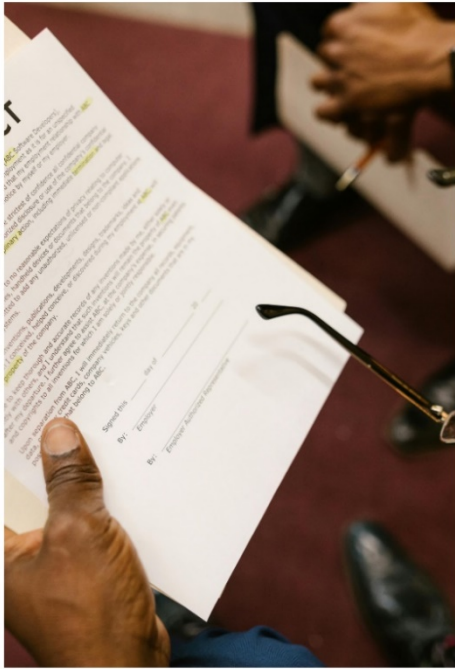

Basisvaardigheden in Midden-Drenthe

Inhoud

Inhoud	1
Basisvaardigheden	2
Basisvaardigheden in het sociaal domein	4
Basisvaardigheden in cijfers.....	5
Doelgroepen	9

Basisvaardigheden

In Nederland hebben 3 miljoen mensen tussen de 16 en 75 jaar moeite met de taal en/of rekenen¹. Daardoor hebben ze ook vaak moeite met digitale vaardigheden. Dat heeft grote impact op hun persoonlijke leven.

Als je moeite hebt met de basisvaardigheden, kun je moeilijk meedoen in de samenleving. Lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden gebruik je in het dagelijks leven overal. Bijvoorbeeld om:

- je (klein)kinderen voor te lezen;
- een verjaardagskaart te schrijven;
- je wisselgeld na te tellen;
- een e-mail te sturen.

Als je moeite hebt met de basisvaardigheden, vind je minder snel een baan, leef je vaak minder gezond en heb je minder grip op je geldzaken. Het heeft dus grote invloed op je persoonlijke leven en de kwaliteit van je leven.

Laaggeletterdheid

Mensen met beperkte basisvaardigheden worden ook wel laaggeletterd genoemd. Ze hebben moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Zij zijn geen analfabeet. Laaggeletterden kunnen wel lezen en schrijven, maar beheersen deze vaardigheden niet goed genoeg om te kunnen functioneren in de samenleving.

Taalvaardigheden

Mensen met beperkte taalvaardigheden zijn hebben bijvoorbeeld moeite met:

- het invullen van formulieren
- reizen met het openbaar vervoer
- voorlezen aan (klein)kinderen
- solliciteren
- het begrijpen van informatie over gezondheid en zorg.

Met de basisvaardigheid 'taal' bedoelen we Nederlands als moedertaal (NT1) en Nederlands als tweede taal (NT2).

Rekenvaardigheden

Mensen met beperkte rekenvaardigheden, hebben moeite met situaties in het dagelijkse leven waarin getallen, maten en verbanden een rol spelen. Daarbij kun je denken aan:

- contant betalen en wisselgeld ontvangen
- urenformulier invullen op het werk
- vertrektijden van de bus of trein
- medicijnen gebruiken (driemaal daags 5 ml innemen).

¹ [Resultaten PIAAC 2023 - PIAAC Onderzoek](#)

Digitale vaardigheden

Mensen met beperkte taal- en rekenvaardigheden, zijn vaak ook minder digitaal vaardig. Digitale vaardigheden heb je nodig om te kunnen werken met digitale apparaten, zoals een computer, tablet of smartphone. Of het gebruik van een betaalautomaat of wasmachine. Daarnaast gaat het over begrip van de digitale wereld, zoals het zoeken en beoordelen van informatie, digitale veiligheid en privacy.

Minder digitaal vaardig zijn, is één van de redenen dat er een groeiende kloof bestaat tussen laaggeletterden en geletterden. De overheid en bedrijven bieden hun diensten steeds vaker online aan. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van DigiD en het aanvragen van toeslagen.

Mensen die wel kunnen lezen, schrijven en rekenen maar beperkte digitale vaardigheden hebben, zijn niet laaggeletterd. Denk bijvoorbeeld aan een oudere die zijn geldzaken niet online kan doen of niet online kan werken met een DigiD, maar wel goed is in taal en rekenen.

Basisvaardigheden

Het gaat dus over lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Dit noemen we de basisvaardigheden. Een volwassene die de basisvaardigheden voldoende beheerst, kan zich zelfstandig redden in de maatschappij.

Basisvaardigheden in het sociaal domein

Lage basisvaardigheden hebben een sterke verbinding met problemen die inwoners tegenkomen in het sociaal domein².

- Onderzoek van de Kredietbank toont aan dat ruim de helft van de mensen die bekend zijn bij de Kredietbank lage basisvaardigheden hebben.
- Mensen met lage basisvaardigheden ontvangen 3x vaker een bijstandsuitkering.
- Bij 25% van de mensen die langdurig werkloos zijn komen lage basisvaardigheden voor.
- Het vinden en houden van werk is voor mensen met lage basisvaardigheden veel moeilijker.
- Mensen met lage basisvaardigheden doen minder vaak vrijwilligerswerk en hebben minder vertrouwen in de medemens.
- Er is een sterke relatie met gezondheid. Mensen met lage basisvaardigheden zijn vaker minder gezond en sterven eerder.
- Kinderen van ouders met lage basisvaardigheden presteren minder goed op school en hebben een grotere kans om zelf ook laaggeletterd te worden.

Onderzoek laat zien dat interventies gericht op het versterken van de basisvaardigheden ook echt werken³. Na het volgen van bijvoorbeeld een taaltraject:

- 70% van de deelnemers ervaart een betere taalvaardigheid
- 21% heeft een betaalde baan gevonden of een stap gemaakt binnen de huidige baan
- 56% is assertiever geworden
- 56% ervaart een afname in sociaal isolement
- 53% voelt zich psychisch gezonder
- 39% voelt zich fysiek gezonder.

Het is duidelijk dat lage basisvaardigheden onderliggend zijn bij veel problemen van inwoners in het sociaal domein. Als we deze inwoners duurzaam willen helpen, zodat ook zij echt kunnen vertrouwen op de eigen kracht, dan heeft het versterken van de basisvaardigheden de hoogste prioriteit.

² Waarom het versterken van basisvaardigheden cruciaal is voor zelfredzaamheid van inwoners, NCOD, <https://www.ncod.nl/artikelen/basisvaardigheden-sociaal-domein/>

³ Eindevaluatie Taal voor het leven, Maastricht University, 2018, https://www.lezenenschrijven.nl/sites/default/files/2020-09/Eindevaluatie_Impact_taaltrajecten_TaalvoorhetLeven.pdf

Basisvaardigheden in cijfers

Beroepsbevolking

Geletterdheid in Zicht⁴ biedt inzicht in de laaggeletterde beroepsbevolking in Midden-Drenthe. Dit onderzoek kijkt enkel naar taalvaardigheden. In Midden-Drenthe is 11% (16-65 jaar) in Midden-Drenthe laaggeletterd.

Geletterdheid in Zicht spreekt over milde (scores van 225 tot en met 200) en sterke laaggeletterdheid (scores lager dan 200). Van de laaggeletterde beroepsbevolking in Midden-Drenthe is 4% mild laaggeletterd en 7% sterk laaggeletterd.

	Percentage	Aantal inwoners (schatting)
Mild laaggeletterd	4%	781
Sterk laaggeletterd	7%	1.367
Totaal	11%	2.148

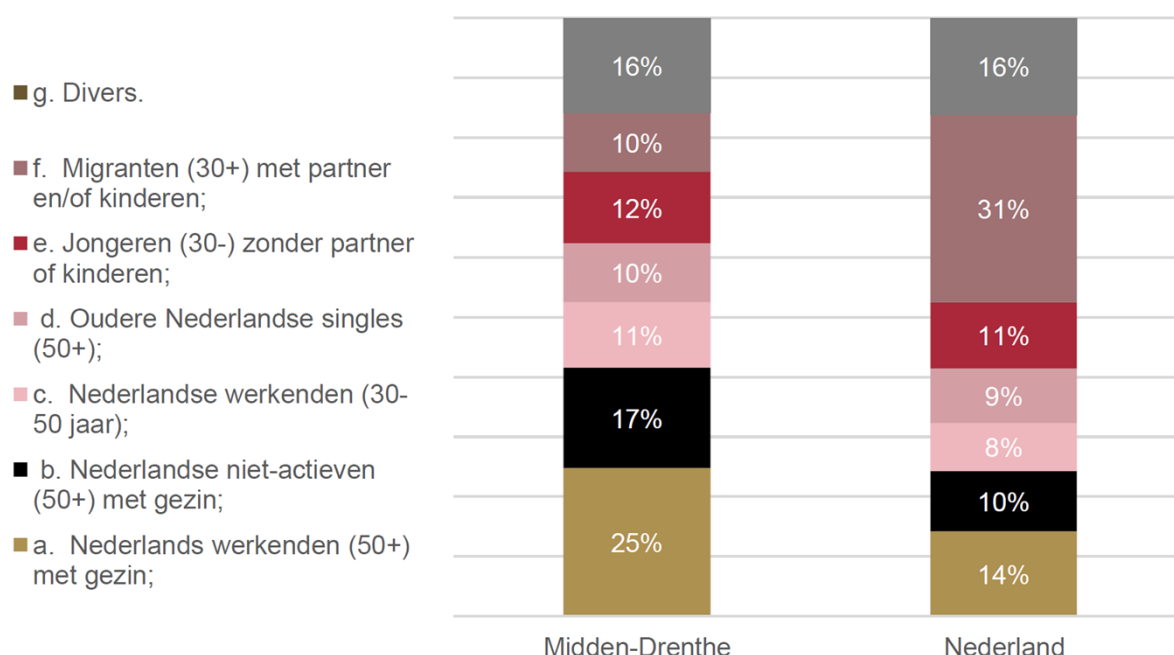
Tabel 1 Laaggeletterde beroepsbevolking in Midden-Drenthe (GeletterdheidInzicht, 2019).

Geletterdheid in Zicht onderscheidt zeven doelgroepen:

- Nederlandse werkenden met een gezin (50+)
De mensen in deze groep zijn 50 tot en met 65 jaar. Ze hebben een partner en kinderen.
- Nederlandse niet-actieven (50+) met een gezin
De mensen in deze groep zijn 50 tot en met 65 jaar. Ze hebben een partner en kinderen. Deze groep werkt niet en bestaat vooral uit mensen met vervroegd pensioen, of die arbeidsongeschikt zijn.
- Nederlandse werkenden (30-50 jaar)
In deze groep zitten mensen met en zonder partner en kinderen.
- Oudere Nederlandse singles (50+)
De mensen in deze doelgroep zijn 50 tot en met 65 jaar. Het zijn vooral alleenstaande ouders met kinderen. Een kleiner deel is kinderloos met een partner. In deze groep zitten iets meer werklozen dan werkenden.
- Jongeren (30-) zonder partner of kinderen
Deze groep bestaat uit jongeren van 16 tot 30 jaar oud zonder partner en kinderen. Ze hebben een Nederlandse achtergrond of een migratieachtergrond. Het zijn deels jongeren die nog met een opleiding bezig zijn. Er zijn ook werkenden in deze groep.
- Migranten (30+) met partner en/of kinderen
Mensen in deze doelgroep hebben een migratieachtergrond. Het zijn vaak migranten van de 1^e generatie. Hun leeftijd is 30 tot en met 65 jaar. De mensen in deze doelgroep hebben meestal een partner en kinderen. Een kleiner deel heeft een partner of kinderen. Hun status op de arbeidsmarkt is divers: werkend, werkloos en niet-actief.
- Divers
Deze doelgroep past niet bij de zes doelgroepen a tot en met f. De mensen in deze groep verschillen onderling van elkaar. Het zijn bijvoorbeeld:
 - 2^e generatie migranten
 - jongeren met kinderen

⁴ [Geletterdheid in Zicht](#) toont de laaggeletterdheid per arbeidsmarktregio, gemeente en doelgroep. Dat gebeurt op basis van het internationale PIAAC-onderzoek en CBS-cijfers. Momenteel (januari 2025) maken ze gebruik van data uit het PIAAC-2019-onderzoek. Op dit moment zijn al wel landelijke gegevens bekend van PIAAC-2023. De cijfers per gemeente worden in de loop van 2025 verwacht.

- alleenstaande 1e generatie migranten zonder kinderen die ouder zijn dan 30 jaar
- alleenstaande oudere werknemers zonder kinderen.

Figuur 1 Laaggeletterde beroepsbevolking per doelgroep in Midden-Drenthe (GeletterdheidInzicht, 2019).

Ouderen (66+)

Geletterdheid in Zicht geeft informatie over de 16- tot 65-jarigen in Midden-Drenthe. Er zijn nog geen specifieke cijfers bekend over laaggeletterdheid onder ouderen (66+) in onze gemeente. Om wel een beeld te krijgen van deze groep gaan we uit van de landelijke percentages. Van de 66- tot 75-jarigen heeft 39% het laagste niveau van taalvaardigheden en valt in de laaggeletterde groep, 33% van deze groep is laaggecijferd⁵.

Ouderen (66+)	Percentage	Aantal inwoners (schatting)
Laaggeletterd	39%	3.418
Laaggecijferd	33%	2.892

Tabel 2 Aantal laaggeletterde en laaggecijferde ouderen in Midden-Drenthe.

Digitale vaardigheden

Ongeveer 11% van de Nederlanders van 16 tot 65 jaar heeft geen of weinig ervaring met de computer. Onder Nederlanders van 55 jaar en ouder is dit zelfs zo'n 20%. Van de laaggeletterden in Nederland kan ruim 30% niet goed omgaan met een computer. Deze mensen kunnen onvoldoende zelfstandig digitaal informatie opzoeken en verwerken op een veilige manier⁶. In deze groep met beperkte digitale vaardigheden zitten ook mensen die wel goed kunnen lezen, schrijven en rekenen. Deze mensen zijn niet laaggeletterd.

Dit kan bestaande ongelijkheid in de samenleving versterken⁷. Ouderen, laagopgeleiden, mensen met een lager inkomen en laaggeletterden profiteren minder van de kansen van

⁵ [PIAAC 2023 Kernvaardigheden van volwassenen, NRO, 2024](#)

⁶ [Hulp bij verbetering digitale vaardigheden, Rijksoverheid](#)

⁷ [Trendrapport Digitale Inclusie, Universiteit van Twente, 2023](#)

digitalisering. Digitalisering kan toch al benadeelde mensen verder op achterstand zetten. Daarom is het van belang om te investeren in de digitale vaardigheden van deze groepen.

Maatschappelijke kosten

PwC heeft de maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid berekend. Landelijks kost laaggeletterdheid ongeveer € 1,13 miljard⁸. Deze kosten komen voor rekening van de laaggeletterden zelf, werkgevers, zorgverzekeraars en de overheid.

Figuur 2 Maatschappelijke kosten laaggeletterdheid per jaar (landelijk).

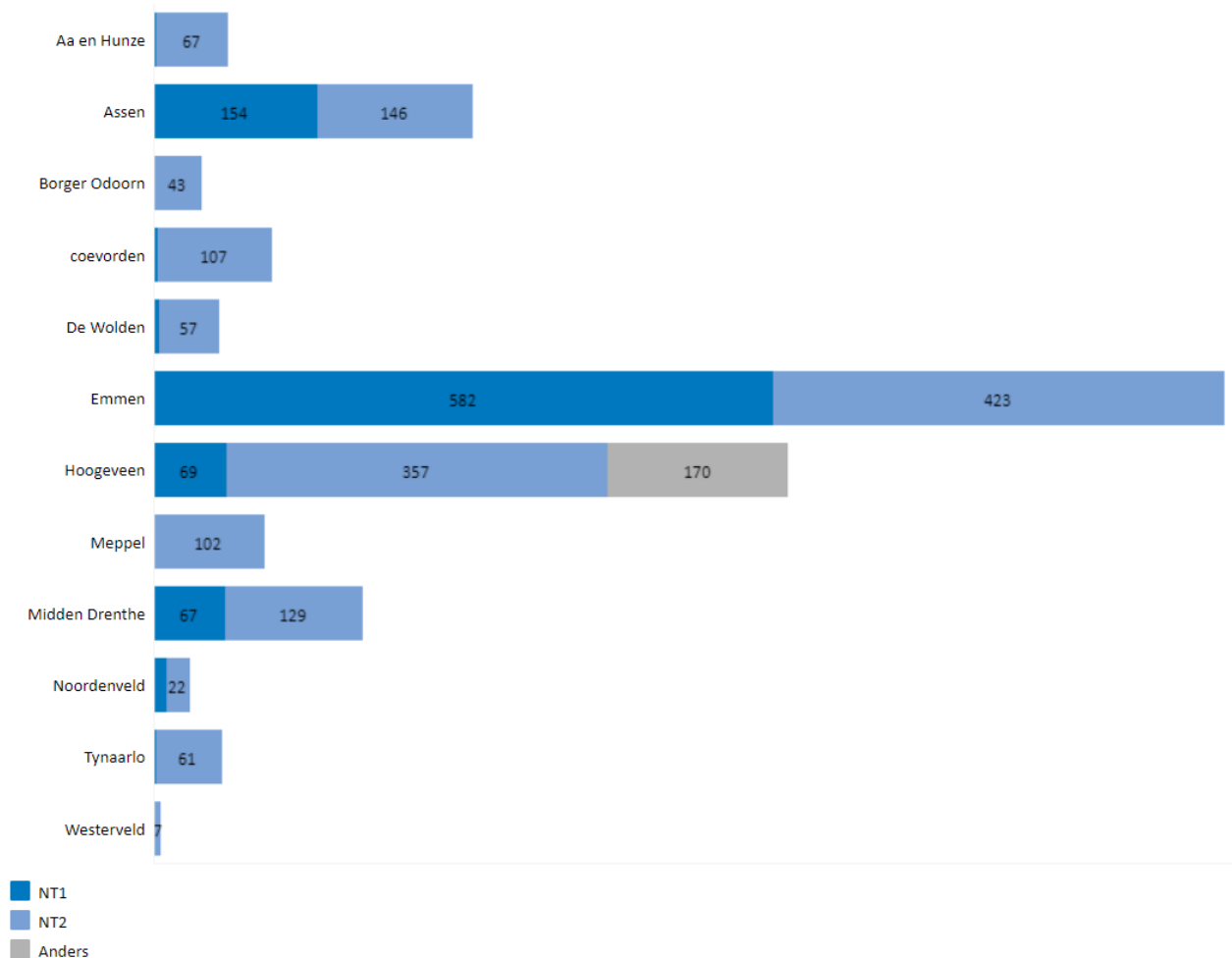
Bereik

De Monitor laaggeletterdheid Drenthe⁹ laat zien dat het aantal deelnemers dat we bereiken in vergelijking met andere Drentse gemeenten relatief hoog is. Aan de andere kant is er nog een hele grote groep laaggeletterden die we niet weten te bereiken.

De groep inwoners met Nederlands als moedertaal (NT1) die wordt bereikt is in Midden-Drenthe ook relatief groot, in vergelijking met andere Drentse gemeenten. Toch bereiken we voornamelijk de inwoners met een andere moedertaal dan Nederlands (NT2) met het aanbod. Terwijl deze groep een relatief klein deel uitmaakt van de totale groep laaggeletterden in Midden-Drenthe.

⁸ [Maatschappelijke kosten laaggeletterdheid, PwC, 2018](#)

⁹ [Monitor laaggeletterdheid Drenthe 2022, Trendbureau Drenthe](#)

Het aantal laaggeletterden groeit

Recente cijfers van het aantal laaggeletterde ouders zijn er niet. Naar verwachting neemt het aantal laaggeletterden toe. Dat heeft drie oorzaken¹⁰:

1. We worden steeds ouder en er komen steeds meer ouders bij. Onder deze groep zijn laaggeletterden oververtegenwoordigd. De cognitieve vermogens dalen tijdens je leven met ongeveer een onderwijsniveau. Voor de groep laaggeletterden heeft dit meer impact, omdat zij al een lager startniveau hebben.
2. Er komen meer mensen naar Nederland die in hun eigen land ook laaggeletterd zijn. Veel mensen komen uit oorlogsgebieden, waar ze weinig onderwijs hebben gehad. Hierdoor hebben zij moeite om op het juiste taal- of rekenniveau te komen.
3. Veel jongeren komen van school met beperkte basisvaardigheden. In 2018 was een kwart van de leerlingen nog onvoldoende leesvaardig. In 2022 is dat gestegen naar een derde. Een kwart van de leerlingen heeft onvoldoende rekenvaardigheden om zelfstandig deel te kunnen nemen aan de maatschappij¹¹.

¹⁰ [Feiten & Cijfers Laaggeletterdheid, Stichting Lezen en Schrijven, 2018](#)

¹¹ [Resultaten PISA-2022 in vogelvlucht, 2023](#)

Doelgroepen

We richten ons bij de aanpak basisvaardigheden op inwoners van 18 jaar en ouder die geen inburgeringsplicht hebben. Hierbij maken we onderscheid tussen inwoners die Nederlands als moedertaal hebben (NT1) en inwoners met een andere moedertaal (NT2).

Volwassenen met Nederlands als moedertaal (NT1)

NT1-ers zijn mensen die Nederlands als moedertaal hebben. Het gaat om volwassenen in alle leeftijdscategorieën, dus bijvoorbeeld om jongvolwassenen en senioren van 65 jaar en ouder.

Landelijk gezien worden NT1-ers minder goed bereikt dan inwoners met een andere moedertaal (NT2)¹². Als we naar de provincie Drenthe kijken, zien we hetzelfde beeld. In Midden-Drenthe is het bereik NT1-ers een stuk hoger¹³.

	Nederland	Drenthe	Midden-Drenthe
Percentage deelnemers NT1	14,1%	18%	34%
Percentage deelnemers NT2	81,0%	82%	66%
Onbekend	4,9%	-	-

Tabel 3 NT1- en NT2-deelnemers aanbod basisvaardigheden

Een belangrijke oorzaak van dit verschil is dat de groep migranten ook een stuk kleiner is in Midden-Drenthe, dan landelijk gezien (zie figuur 1). De groep NT1-ers is in Midden-Drenthe, verhoudingsgewijs, groter dan landelijk. Toch is een ruime meerderheid van de deelnemers aan het aanbod basisvaardigheden een inwoner met een andere moedertaal.

Het bereiken van NT1-ers is lastig. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- Ze schamen zich ervoor dat ze moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen.
- Ze zijn niet bekend met de mogelijkheden die er zijn om te leren.
- Ze hebben manieren gevonden om hun beperkte basisvaardigheden te compenseren. Ze gaan met moeilijke brieven bijvoorbeeld naar familie, vrienden of bureaus.
- Ze herkennen zichzelf niet als laaggeletterde. Daardoor voelen ze zich niet aangesproken om een cursus te volgen.

Volwassenen met een andere moedertaal (NT2)

NT2-ers zijn volwassenen met een andere moedertaal dan het Nederlands. De herkomstlanden zijn heel divers en deze mensen zijn al heel lang of nog maar kort in Nederland. Voor asielmigranten bestaat er de verplichting om in te burgeren. Het leren van de Nederlandse taal maakt hier onderdeel van uit.

Naast de asielmigranten komen er ook gezinsmigranten naar Nederland. Gezinsmigranten zijn niet-Nederlandse migranten die naar Nederland verhuizen om hier bij hun gezin te kunnen zijn. Er zijn gezinsmigranten met en zonder inburgeringsplicht. Jongeren onder de 18 jaar hebben geen inburgeringsplicht. Wie uit een Europees land komt, hoeft ook niet verplicht in te burgeren.

¹² Landelijk Beeld Volwasseneneducatie 2022, CBS, [Landelijk Beeld Volwasseneneducatie, verslagjaar 2022 | CBS](#)

¹³ Monitor laaggeletterdheid Drenthe 2022, Trendbureau Drenthe, <https://trendbureaudrenthe.nl/?tableau=window&p=18167&t=1>

Internationale werknemers, kennismigranten (expats) en arbeidsmigranten uit een Europees land hoeven niet in te burgeren.

Bij de volwassenen met een andere moedertaal zijn ook mensen die al langere tijd in Nederland wonen maar nog moeite hebben met de Nederlandse taal. Dit kunnen mensen zijn die voor de inburgeringsplicht (2007) naar Nederland zijn gekomen of mensen die hun inburgeringstraject wel hebben doorlopen, maar bij wie het taalniveau nog onvoldoende is om volwaardig te kunnen participeren in de samenleving.

Voor Oekraïense ontheemden geldt geen inburgeringsplicht. Zij krijgen tijdelijke bescherming in Nederland. In Midden-Drenthe zijn meerdere lesgroepen actief met het leren van de Nederlandse taal. Dat gebeurt vanuit de opvanglocatie in Beilen.

Verschillen binnen doelgroepen

Verschillen in niveau

Er zijn twee verschillende aanduidingen voor taalniveau.

1. Voor Nederlandstaligen gebruiken we de referentieniveaus, zoals 1F en 2F. Deze worden gebruikt in het Nederlandse onderwijs. De taalniveaus lopen op in moeilijkheid. Als een Nederlandstalige niveau 2F heeft, beheerst hij ook de lagere niveaus (1F).
2. Voor anderstaligen gebruiken we het Europees referentiekader, met aanduidingen zoals A1, A2, B1, B2, C1 en C2. De taalniveaus lopen op in moeilijkheid. Als een anderstalige niveau B1 heeft, beheerst hij ook de lagere niveaus (A1 en A2).

De beide aanduidingen worden vaak door elkaar gebruikt. Ze lijken sterk op elkaar, maar ze zijn niet hetzelfde. Het verschil komt doordat de tekst bedoeld is voor een Nederlandstalige of anderstalige. Het niveau 2F is niet hetzelfde als het niveau B1. Dit komt omdat iemand met het niveau 1F of 2F is opgegroeid met het Nederlands, en hierdoor al veel woorden heeft geleerd. Ook kent hij de afspraken bij bijvoorbeeld het bellen van een huisarts. De anderstalige taalgebruiker heeft dit niet meegemaakt. Dit betekent dat een anderstalige die het niveau B1 haalt, niet direct ook het niveau 2F heeft. Andersom heeft een Nederlandstalige die het niveau 2F haalt, vaak wel het niveau B1. Dit komt omdat een tekst op het niveau B1 meer woorden en situaties uitlegt.

Als je taalniveau onder B1 of 2F zit is het moeilijk om je te redden in de samenleving. Een volwassene onder dit taalniveau is laaggeletterd¹⁴.

Verschillen in oorzaken en leervermogen

Inwoner met beperkte basisvaardigheden met Nederlands als moedertaal (NT1), beschikken vaak wel over een reguliere gesproken woordenschat. De oorzaken van laaggeletterdheid zijn bij NT1-ers verschillend. Bijvoorbeeld ziekte tijdens de basisschoolperiode, moeilijke thuissituatie of gepest worden, of het niet bijhouden van de Nederlandse taal. Daarnaast zijn er mensen die Nederlands als moedertaal hebben, maar die cognitief niet in staat zijn om een voldoende taalniveau te bereiken. Denk bijvoorbeeld aan inwoners met een licht verstandelijke beperking.

¹⁴ Verschillen in niveau-aanduidingen voor Nederlandstaligen en anderstaligen, Stichting Leze en Schrijven, 2020, https://www.lezenenschrijven.nl/sites/default/files/2020-08/Verschil_in_niveau-aanduidingen_Nederlandstaligen_en_anderstaligen_LS_V201701.pdf

Ook inwoners met een licht verstandelijke beperking hebben vaak geringere basisvaardigheden. Dit uit zich in onder andere moeite hebben met taal, met het volgen van onderwijs of deelname aan de arbeidsmarkt, met het volgen van wetten en regels en met het zelfstandig bijhouden van hun huishouden. Deze inwoners hebben ook vaker een beperkt informeel netwerk om hulp aan te vragen¹⁵.

Bij anderstaligen gaat het vaker alleen om het taalniveau. Hun leervermogen wordt vaak bepaalt door het onderwijs dat ze in het land van herkomst hebben gevolgd. Daarnaast spelen ook de volgende factoren een rol: of het Nederlands ver of dicht bij hun eigen taal staat en of ze bekend zijn met ons alfabet (opgegroeid met ander schrift). Traumatische vluchtervaringen kunnen ook een grote invloed hebben op het leervermogen.

Verschillen in behoeften

Er is een groot verschil in behoeften van mensen met beperkte basisvaardigheden. Denk bijvoorbeeld aan:

- Ik wil me beter kunnen redden met brieven van de overheid en belangrijke post.
- Ik wil de berichtjes in de school-app beter begrijpen.
- Ik wil beter kunnen omgaan met mijn geld.
- Ik wil kijken of ik nog een opleiding kan gaan volgen.
- Ik wil mijn kind kunnen voorlezen.
- Ik wil beter omgaan met mijn computer, tablet of smartphone.
- Ik wil mijn collega's beter begrijpen.
- Ik wil werkinstructies en veiligheidsinstructies begrijpen.
- Ik wil leren solliciteren en mezelf kunnen presenteren.
- Ik wil zelfstandiger worden, meer taken zonder hulp kunnen doen.

Verschillen in redenen om niet deel te nemen

Voor volwassenen met beperkte basisvaardigheden is blijven leren niet vanzelfsprekend. Ze hebben verschillende redenen om niet deel te nemen aan leertrajecten, bijvoorbeeld:

- Ze herkennen zichzelf niet als laaggeletterde.
- Ze willen er niet voor uitkomen (schaamte).
- Ze hebben ermee leren leven.
- Ze zien niet dat hun problemen veroorzaakt of versterkt worden door beperkte taal- en rekenvaardigheden.
- Ze zijn zich niet bewust van de kansen en mogelijkheden die er zijn.
- Ze hebben een negatieve houding ten opzichte van leren of slechte eerdere schoolervaringen.
- De sociale omgeving heeft een negatieve mening over leren.
- Ze hebben een gebrek aan zelfvertrouwen.
- Ze hebben een gebrek aan tijd of steun vanuit de omgeving (werk, gezin).

Hierdoor nemen volwassenen met beperkte basisvaardigheden vaak pas deel aan een opleiding of cursus als het echt niet anders kan¹⁶.

¹⁵ Meer meedoen, SCP, 2020, <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/09/01/meer-meedoen>

¹⁶ Feiten en cijfers laaggeletterdheid, Stichting Lezen en Schrijven, 2020, https://www.lezenenschrijven.nl/sites/default/files/2020-09/2018_SLS_Literatuurstudie_FeitenCijfers_interactief_DEF.pdf